

Meer of minder kinderrechter

Een onderzoek naar de manier waarop er werd gesproken over de professionalisering van de kinderrechter in de periode 1990 tot 2000

Student: A.O. Akeredolu (S4490614)

Begeleider: M. Dekker

Tweede beoordelaar: M. Deunk

7.989 Woorden

Bachelor Pedagogische Wetenschappen

Faculteit Gedrags- en Wetenschappen

Rijksuniversiteit Groningen

2 juni 2023

Inhoudsopgave

Abstract	2
Inleiding	3
Theoretisch kader	5
Justitiële kindbescherming	5
Kinderrechter	5
Professionalisering	7
Methode	8
Onderzoeksdesign	8
Selectiecriteria	9
Analyse-instrument	10
Contexthoofdstuk	11
Economie	11
Ontzuiling	11
Emancipatie	12
Politiek	13
Praktijk	13
Professionalisering	14
Resultaten	15
Onderwerpen in de artikelen.....	15
Periode 1990-1994	16
Periode 1995-2000	19
Toon van de artikelen.....	20
Periode 1990-1994	21
Periode 1995-2000	21
Conclusie	21
Discussie	22
Literatuurlijst	25
Bijlagen	31
Bijlage 1 De geselecteerde tijdschriftartikelen.....	31
Bijlage 2 Analyse-instrument	33
Bijlage 3 Voorbeeldanalyses van de tijdschriftenartikelen	34

Abstract

Within youth care, child protection measures are imposed to protect vulnerable youth. However, various problems within youth care like violence and abuse make these measures counterproductive. One of the factors that plays a role in this is the degree of professionalization of employees (Samson Commissie, 2012; Commissie Onderzoek naar Geweld in de Jeugdzorg, 2019). Ever since the Second World War, attention has been paid to professionalization as a solution to problems within youth care. Contrary to most professions, the professionalization of the juvenile judge started early in 1922. Ever since the introduction of the juvenile judge there have been discussions about its far-reaching powers. These powers were severely limited by the amendment to the law in 1995 (Thomassen, 1998; Koens 1998; Dekker, 2016). The research question was: “How was the professionalization of the juvenile judge discussed by legal experts in the period 1990-2000 and to what extent did this change after the amendment to the law in 1995?” To answer this question, a qualitative content analysis was performed. Eighteen articles in total were analyzed from *Justitiële Verkenningen* and *Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht*. This research shows that the focus was mainly on the expertise, identity and powers of the juvenile judge, with attention also being paid to training, internal control and selection before the amendment to the law. Opinions were sharply divided between 1990-1994, while the discussion was more neutral from 1995 onwards. Because this research only focused on legal experts, it gives a limited view of the overall discussion.

Inleiding

Op 22 maart 2023 is een principeakkoord gesloten dat de werkdruk van gezinsvoogden moet verlagen, waardoor ze meer tijd krijgen om de gezinnen te helpen. De keerzijde hiervan is dat ze minder gezinnen kunnen begeleiden, waardoor de lange wachtlijsten alleen maar zullen groeien (Van de Pol, 2023). De jeugdzorg is een veelbesproken onderwerp in de media en vaak op een niet-positieve manier. Al lange tijd is er kritiek op de lange wachtlijsten en het gebrek aan plek bij complexe problemen, waardoor kinderen de benodigde hulp niet ontvangen (Hielkema, 2023). Door personeelstekort hebben de gezinsvoogden zoveel gezinnen dat ze het niet aankunnen en worden kinderen niet meer gezien (Ligtvoet & De Groot, 2022). Zoals Nieuwsuur in 2022 al meldde: "De kwaliteit in de jeugdzorg holt achteruit. Problemen worden groter en het zijn er steeds meer." (*Jeugdzorg faalt al sinds*, 2023). Vooral kwetsbare gezinnen, die de hulp het hardst nodig hebben, worden hierdoor geraakt. Het is de vraag in hoeverre het akkoord voor een positieve verandering kan zorgen, nu het zowel positieve als negatieve kanten heeft.

Binnen de jeugdzorg wordt gewerkt met kwetsbare jeugd. Kinderen die een onveilig thuis hebben, in aanraking met de politie zijn geweest of wiens ouders moeite hebben met de opvoeding. Vanuit de jeugdzorg worden er ingrijpende maatregelen opgelegd met het doel om deze kinderen te beschermen. Het is problematisch dat in de praktijk de maatregelen juist regelmatig een tegengesteld effect hebben. In 2012 wees de commissie Samson op problemen met betrekking tot seksueel misbruik binnen de jeugdzorg. Te weinig kennis over seksualiteit en de seksuele ontwikkeling van jeugdigen en de taboe die erop rustte, leidde tot handelingsverlegenheid bij jeugdzorgmedewerkers (Commissie Samson, 2012). Onderzoek van Euser et al. (2014) toonde aan dat kinderen die uit huis waren geplaatst een verhoogd risico liepen op fysieke mishandeling. Het rapport van de commissie Onderzoek naar Geweld in de Jeugdzorg (2019) liet dezelfde problemen binnen de jeugdzorg zien: de aanwezigheid van fysiek, psychisch en seksueel geweld in instellingen en de pleegzorg. De conclusie van beide rapporten was dat een van de factoren die een rol speelde bij het geweld binnen de jeugdzorg de mate van professionalisering van de medewerkers was. Het risico op geweld zou afnemen bij sterkere professionalisering (Commissie Samson, 2012; Commissie Onderzoek naar Geweld in de Jeugdzorg, 2019).

De erkenning van het belang van professionalisering is niet iets van de laatste jaren. Al vanaf het begin van de 20e eeuw is er groeiende belangstelling voor de professionalisering van de jeugdzorg. Toch werd het werk tot de Tweede Wereldoorlog voornamelijk door vrijwilligers

gedaan die hier niet voor waren opgeleid. De omslag van vrijwilligers naar professionals vond pas in de decennia daarna plaats (Dekker, 2016). Na de Tweede Wereldoorlog nam de roep om professionals in het werkveld toe; dit zou dé oplossing zijn om problemen op het gebied van kinderbescherming succesvol aan te pakken. Maatschappelijke werkers, groepsleiders en verzorgers in kindertehuizen moesten opgeleid en gecertificeerd worden (Dekker, 2016). Vanaf 1970 was het merendeel van het personeel opgeleid en kende de sector een professioneel karakter (Van Ewijk, 2010; Bakker, 2016). Het groeiende aantal opgeleiden in de daaropvolgende decennia ging gepaard met het vrijwel verdwijnen van vrijwilligers (Dekker et al., 2012; Harder et al., 2013).

Professionalisering is een constante factor in het oplossen van problemen binnen de jeugdzorg, maar het kwam pas laat op gang in de meeste instituten. Volgens Dekker (2016) vormde de kinderrechter hier een uitzondering op; bij hem vond juist het tegengestelde plaats. Na een vroege professionalisering raakte de kinderrechter zijn bevoegdheden vanaf de jaren 90 steeds meer kwijt. Waar hij voorheen zowel maatregelen oplegde en toezag op de uitvoering ervan, werd zijn taak vanaf de wetswijziging in 1995 beperkt tot slechts het nemen van beslissingen (Van der Linden, 1998). Dit was het gevolg van de jarenlange kritiek op de dubbelfunctie van de kinderrechter (Thomassen, 1998; Koens 1998; Dekker, 2016). Het onderzoek focust op de periode 1990-2000. In de literatuur komt dus naar voren dat de functie en bevoegdheden van de kinderrechter in de jaren 90 grote veranderingen doormaakten, maar er wordt niet diep ingegaan op de discussie rondom deze veranderingen. Dit onderzoek vormt een aanvulling op eerder gedane onderzoeken met betrekking tot de professionalisering van de jeugdzorg, waarbij in het bijzonder wordt gekeken naar het gesprek over de kinderrechter door juridisch deskundigen. Dit zijn mensen die zelf het beroep uitoefenen of een gerelateerd beroep hebben. Zij hebben hierdoor kennis van en ervaringen binnen het rechtsgebied. Dit maakt het interessant om hun meningen te onderzoeken.

Het doel van dit onderzoek is om antwoord te geven op de vraag: *Op welke manier werd er door juridisch deskundigen gesproken over de professionalisering van de kinderrechter in de periode 1990-2000 en in hoeverre veranderde dit na de wetswijziging in 1995?* Om deze vraag te beantwoorden zijn de volgende deelvragen opgesteld:

- Welke onderwerpen worden besproken m.b.t. de professionalisering van de kinderrechter?
- Wat is de toon van de discussie rondom de kinderrechter?

Aan de hand van de literatuur verwacht ik dat er zowel positief als negatief over de kinderrechter werd gesproken, met name over zijn dubbelrol. Vanwege de wetswijziging van 1995 verwacht ik ook een verandering in de discussie rondom de kinderrechter, omdat zijn functie toen veranderde en zijn macht beperkt werd.

Theoretisch kader

Justitiële kindbescherming

De justitiële kindbescherming is onderdeel van de jeugdhulpverlening (Doek & Vlaardingerbroek, 2001). Het biedt hulp aan kinderen in bedreigende situaties door verwaarlozing, mishandeling of misbruik. Daarnaast houdt het zich bezig met zaken als jeugddelinquentie (Doek & Vlaardingerbroek, 2001; Komen, 2003). Het vormt het laatste redmiddel als andere, vrijwillige hulp niet werkt of niet mogelijk is. Het gaat dus om gedwongen kindbescherming (Doek & Vlaardingerbroek, 2001). Dit begon met de invoering van de kindwetten in 1901, die in 1905 in werking traden (Bakker, Noordman & Rietveld-van Wingerden, 2010). Ouders werden verplicht om voor hun kinderen te zorgen en de overheid kreeg de mogelijkheid om in te grijpen als het misging in de opvoeding (Bakker, 2016; Dekker, 2016; López et al, 2018, p. 175). In de wet was de mogelijkheid tot ontzetting uit de ouderlijke macht geregeld, als de ontwikkeling van het kind in gevaar was door mishandeling en/of verwaarlozing. Daarnaast was ontheffing van de ouderlijke macht mogelijk, als de ouders niet in staat waren om de nodige zorg te bieden (Bakker, Noordman & Rietveld-van Wingerden, 2010). De ondertoezichtstelling werd in 1921 ingevoerd als mildere maatregel, waarbij ouders de ouderlijke macht behielden maar wel hulp kregen van een gezinsvoogd bij de opvoeding. Deze hulp was niet alleen gericht op het kind dat onder toezicht stond, maar op het hele gezin (Van der Bij, 2019). De hulp van een gezinsvoogd was niet vrijblijvend; medewerking was vereist om ouderlijke macht over het kind te behouden (Bruning, 2001; Van der Bij, 2019). De gezinsvoogden werden door de kinderrechter aangesteld en waren voor langere tijd voornamelijk vrijwilligers (Van Nijnatten, 2005; Van der Bij, 2019). Het doel van de kindbeschermingsmaatregelen was het beschermen van minderjarigen tegen onder andere mishandeling en verwaarlozing.

Kinderrechter

De kinderrechter werd in 1922 ingevoerd met als doel om de jeugd te beschermen tegen verwaarlozing en criminaliteit.¹ De invoering van de kindwetten in 1905 zorgde voor

---

¹ Kamerstukken II 1919/20, 409, nr. 3, p. 8. (MvT)

afwijkende sancties en procedures voor jeugdigen, waardoor er behoefte was aan een specialist op dit gebied (Bac, 1998). Het werd zelfs als noodzakelijk gezien voor de invoering van de ondertoezichtstelling (Bruning, 2001).

De kinderrechter is een specialistische rechter die zich richtte op het jeugdrecht, zowel het civielrechtelijke als strafrechtelijke deel ervan (Thomassen, 1998). Het jeugdrecht omvat alle wettelijke bepalingen die betrekking hebben op jeugdigen (Doek & Vlaardingerbroek, 2001). Enerzijds legde hij strafrechtelijke sancties op aan minderjarigen, anderzijds nam hij beslissingen over opvoedings- en voogdijkwesties. Dit deed hij deels zelfstandig deels samen met andere rechters, afhankelijk van de complexiteit van het vraagstuk (Koens, 1998; Thomassen, 1998). Hij hield zich binnen het civiele recht in het bijzonder bezig met ondertoezichtstelling, de ontzetting uit en de ontheffing van de ouderlijke macht (Bruning, 2001). De rechter was nauw verbonden met het gezin bij de ondertoezichtstelling, omdat hij toezicht hield op de uitvoering ervan.² Hij bleef in contact met het kind om te verzekeren dat diens belangen werden gewaarborgd (Koens, 1998). De kinderrechter was dus zowel de rechtsprekende als de uitvoerende macht.

Al vanaf de invoering van de kinderrechter was er kritiek op deze verwevenheid van functies en deze discussie zette zich ook in de jaren daarna voort, wat uiteindelijk leidde tot de wetswijziging van 1995 (Thomassen, 1998; Koens 1998; Dekker, 2016).³ Er kwam daarmee een einde aan de dubbelfunctie van de rechter. De eindverantwoordelijkheid bij de uitvoering van de maatregelen verschoof van de rechter naar de gezinsvoogd (Doek & Vlaardingerbroek, 2001). Vele ambtshalve taken en daaraan verbonden bevoegdheden raakte hij kwijt (Van der Linden, 1998). De kinderrechter behield slechts zijn rechtsprekende taak. Hij bleef betrokken bij conflicten en ingrijpende maatregelen, al nam hij alleen nog beslissingen op verzoek (Thomassen, 1998).⁴ De wetswijziging zette de discussie voort die was ontstaan bij de invoering van de kinderrechter. Er waren zowel voor- als tegenstanders van dit besluit om de taken te scheiden. Voorstanders zagen het als mogelijkheid om de taak van de rechter verder te specialiseren, terwijl het volgens tegenstanders leidde tot een verlies van kennis over risicogezinnen (Dekker, 2016). Enerzijds zou de wetswijziging tot verdere professionalisering

---

² Kamerstukken II 1919/20, 409, nr. 3, p. 7-8. (MvT)

³ Kamerstukken II 1990/91, 21 980, nrs. 1-2, p. 23.; Wet van 26 april 1995 tot herziening van de maatregel van ondertoezichtstelling van minderjarigen, Stb. 1995/256

⁴ *Kamerstukken II* 1992/93, 23 003, nr. 3, p. 5.

moeten leiden, anderzijds zou het ertoe kunnen leiden dat professionalisering naar de achtergrond verdween.

Professionalisering

Professionalisering is het proces van het opleiden en trainen van mensen tot vakbekwame professionals. Men baseert zich niet op eigen ideeën, maar op wetenschappelijke kennis en inzichten (Knorth, Van den Bergh & Verheij, 2002). Tijdens het werk worden deze inzichten omgezet in de praktijk. Naast het bijbrengen van kennis gaat het ook om het ontwikkelen van de benodigde vaardigheden. Men wordt competent en deskundiger en er vindt een overgang plaats van een beroep naar een professie. Een professie houdt in dat er regulering en controle van de beroepsuitoefening plaatsvindt. (Hoijtink et al, 2020). Er worden standaarden gesteld waaraan moet worden voldaan als professional, waarmee wordt bepaald wanneer iemand wel of niet een beroep mag uitoefenen. Deze standaarden geven het ideaal voor de beroepsgroep weer (Hoyle, 1982). Dit sluit aan bij de theorie van Freidson. Ook andere historici, zoals Dekker (2016) en Bakker (2016), die onderzoek doen naar de justitiële kindbescherming gebruiken deze theorie in hun analyse van gebeurtenissen. Daarom vormt het ook het uitgangspunt van dit onderzoek.

Freidson stelt dat een beroep pas een professie is als er wordt voldaan aan een bepaald aantal kenmerken die hij afleidt van klassieke professies zoals arts en advocaat (Freidson, 2001). Deze kenmerken zijn samengevat door Van Houten (2006, p. 18):

- er is een systematische theoretische en praktische fundering van het professionele handelen;
- er is een wetenschappelijke beroepsopleiding (in Nederland kan het ook om hbo gaan);
- er is een beroepsvereniging, waarbij het lidmaatschap vereist is om het beroep te mogen uitoefenen (bevoegdheidsverklaring en registratie);
- de beroepsvereniging heeft een beroepscode en een schorsingsbevoegdheid;
- het beroep is wettelijk beschermd (derden kunnen de titel niet dragen);
- er is maatschappelijke erkenning, resulterend in de autoriteit van de professional;
- per professie is er een esprit de corps (een 'wij-gevoel') en een eigen jargon (vaak ook een eigen tijdschrift en eigen congressen en symposia).

Bij professionalisering wordt er dus gefocust op verschillende aspecten, waaronder de fundering van de beroepsuitoefening, de benodigde opleiding en de wettelijke bescherming.

Professionalisering is het proces waarbij een beroep zich ontwikkelt waardoor het aan steeds meer kenmerken van een professie voldoet (Hoijtink et al., 2020).

Naast professionalisering op individueel gebied kan het ook gaan om professionalisering van een hele sector. Binnen de jeugdzorg ging het hierbij met name om de overgang van vrijwilligers naar gecertificeerd personeel (Dekker, 2016).

Methode

Onderzoeksdesign

Om antwoord te geven op de hoofdvraag wordt een pedagogisch-historisch onderzoek gedaan, waarbij een kwalitatieve inhoudsanalyse wordt uitgevoerd. Een kwalitatieve inhoudsanalyse wordt gebruikt om data te analyseren om de betekenis van een fenomeen te achterhalen (Castleberry & Nolen, 2018; Vaismoradi & Snelgrove, 2019). Er is aandacht voor de unieke positie van de respondent en de context waarin deze zich bevindt (Vaismoradi & Turunen, 2013; Castleberry & Nolen, 2018). De verzamelde data worden omgezet in categorieën, concepten of modellen (Elo et al., 2014). Uiteindelijk geeft een kwalitatieve data-analyse een systematische beschrijving van de data (Flick, 2012). Er wordt een combinatie van de conventional en directed benadering toegepast. Bij de conventional benadering worden codes opgesteld aan de hand van de data, terwijl bij de directed benadering de codes zijn gebaseerd op theorie of eerder onderzoek (Hsieh & Shannon, 2005). Uit de literatuur is bijvoorbeeld naar voren gekomen dat de bevoegdheden van de kinderrechter een veelbesproken onderwerp zijn, dus is 'bevoegdheden' een code. Echter is niet te voorspellen welke onderwerpen in de artikelen naar voren komen, dus is het belangrijk om een open blik te houden. Daarom worden ook codes toegevoegd aan de hand van de data. Dit wordt ook wel thematisch coderen genoemd (Flick, 2012; Lochmiller, 2021). Braun en Clarke (2006) stellen dat het een methode is voor het "identificeren, analyseren en rapporten van patronen (thema's) binnen data" (p. 79). Het geeft een gedetailleerde weergave van de data en een compleet beeld van de inhoud van de artikelen. Het vergroot de accuraatheid van de thema's, omdat deze direct voortkomen uit de data (Alhojailan, 2012). De combinatie van beide methoden zorgt voor een systematische wijze om de artikelen te bestuderen en tegelijkertijd voor flexibiliteit (Flick, 2012; Castleberry & Nolen, 2018)

De bronnen die geanalyseerd worden zijn tijdschriftartikelen. Er worden artikelen uit de volgende tijdschriften bestudeerd:

- Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht

- Justitiële Verkenningen

Dit zijn beide tijdschriften die gericht zijn op het recht en justitie. Het Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht behandelt rechtsvragen binnen het familie- en jeugdrecht in de praktijk. Het tijdschrift Justitiële Verkenningen focust op justitiële ontwikkelingen. De tijdschriften vullen elkaar aan. Het Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht gaat dieper in op een enkel rechtsgebied, terwijl het tijdschrift Justitiële Verkenningen breder kijkt. Beide hebben betrekking op het werkterrein van de kinderrechter, waardoor de kans groot is dat ze relevante artikelen bevatten om zicht te krijgen op de discussie onder juridisch deskundigen.

Selectiecriteria

Voor het selecteren van de artikelen zijn fysieke uitgaven van de tijdschriften bestudeerd die zijn gepubliceerd in de periode 1990-2000. Deze periode is gekozen wegens de wetwijziging in 1995. De wetwijziging had invloed op de bevoegdheden en de positie van de kinderrechter binnen de justitiële jeugdzorg. Door zowel de periode voor als na de wijziging te bestuderen kan worden meegenomen wat de invloed van de wetwijziging op de kijk van juridische deskundigen op de professie van de kinderrechter was. De tijdschriften zijn verkregen uit de collectie van de Rijksuniversiteit Groningen. Eerst zijn de artikelen door de onderzoeker gescand op de trefwoorden: 'jeugdzorg', 'kinderbescherming', 'kinderrechter', 'ondertoezichtstelling', 'ouderlijke macht' en 'kinderbeschermingsmaatregelen'.

Na deze eerste selectie zijn inclusiecriteria toegepast om de artikelen verder te filteren. Een artikel moest gepubliceerd zijn tussen 1 januari 1990 en 31 december 2000. Het artikel moest langer dan één pagina zijn. Daarnaast moest het betrekking hebben op de kinderrechter én de justitiële kinderbescherming in Nederland en moest er worden gesproken over professionalisering. De kenmerken van Freidson zijn als richtlijn gebruikt voor het vinden van artikelen over professionalisering. De eerste kenmerken zijn de opleidingsvereiste voor professionals in het werkveld en de exclusieve bevoegdheid om het beroep uit te voeren. Daarnaast is er een gemeenschappelijke, wetenschappelijke kennisbasis, wat samen met praktische ervaring de basis van het handelen vormt. Het gaat om een bepaald niveau van deskundigheid. Ook het hebben van een eigen identiteit en groepscultuur maakt onderdeel uit van professionalisering; de waarden en normen die binnen de beroepsgroep gelden. Hiermee wordt bedoeld op onder andere het hebben van een eigen jargon, commissies en tijdschriften. Er is onderlinge controle en disciplinerende, bijvoorbeeld door tuchtcommissies. Daarnaast heeft de professional specifieke bevoegdheden behorende bij zijn professie (Freidson, 1994, 2001;

Swennen, 2012). Artikelen die niet aan de criteria voldeden zijn niet meegenomen in de data-analyse. Dit heeft geleid tot de selectie van achttien artikelen.

Analyse-instrument

Voor het analyseren van de geselecteerde artikelen is een analyse-instrument opgesteld bestaande uit een vragenlijst (Bijlage 2). De vragen zijn gebaseerd op de onderzoeksvraag en de bijbehorende deelvragen.

De eerste vier vragen zijn van praktische aard en geven algemene informatie over het artikel en de auteur. Daarnaast helpt het weten van de publicatiedatum bij het plaatsen van het artikel in de tijd, wat nuttig is om onderscheid te maken tussen de periode voor en na de wetswijziging.

Zowel de vraag ‘Welke onderwerpen komen naar voren in het artikel?’ als de vraag ‘Wat wordt er geschreven over de kinderrechter?’ houden verband met de eerste deelvraag over de onderwerpen die worden besproken met betrekking tot de kinderrechter. De eerste vraag is ruimer, omdat het een inventarisering geeft van alle onderwerpen in het artikel. De tweede vraag daarentegen gaat specifiek in op de relevante passages over de kinderrechter.

Om inzicht te krijgen in de toon van de discussie rondom de kinderrechter is de vraag ‘Wat is de toon van het artikel?’ gesteld, waarbij de opties positief, negatief en neutraal zijn. Het gaat uitsluitend om het deel van het artikel dat betrekking heeft op de kinderrechter. Onder positief wordt verstaan dat het handelen van de kinderrechter als positief wordt bestempeld. Het werk van de kinderrechter wordt gecompimenteerd of er wordt met enthousiasme over gesproken. Een negatieve toon betekent dat er kritiek wordt geleverd op het handelen van de kinderrechter en/of diens bevoegdheden of dat diens beslissingen in twijfel worden getrokken. Neutraal houdt in dat er feiten worden vastgesteld over het handelen of de bevoegdheden van de kinderrechter. Daarnaast is het neutraal als het een genuanceerd beeld geeft door zowel positieve als negatieve kanten te benoemen.

De laatste vraag ‘Wat wordt er geschreven over professionalisering?’ heeft betrekking op de onderzoeksvraag. Hierbij zijn de eerdergenoemde kenmerken van Freidson als uitgangspunt genomen (1994, 2001) Deze kenmerken zijn samengevat in de volgende begrippen: opleiding, exclusiviteit, deskundigheid, identiteit, interne controle en bevoegdheden. Deze begrippen dienen in het analyse-instrument als indicatie voor professionalisering, maar zijn niet limitatief.

Eerst zijn de achttien artikelen volledig doorgelezen en beknopt samengevat om de kern van de artikelen te weergeven. Per artikel zijn de passages gelabeld aan de hand van de vragen van het analyse-instrument. Daarna zijn de passages opnieuw doorgenomen om nieuwe thema's te identificeren. Dit heeft geleid tot een nieuw label, dat is toegevoegd aan het analyse-instrument. Vervolgens is ook dit label gekoppeld aan de relevante passages. Ten slotte is het analyse-instrument per artikel ingevuld. In bijlage 3 zijn drie ingevulde vragenlijsten toegevoegd als voorbeeld.

Contexthoofdstuk

Dit hoofdstuk schetst de situatie in Nederland van 1960 tot 2000. Hoewel de focus van het onderzoek ligt op de periode 1990-2000, wordt ook aandacht besteed aan de 30 jaar daarvoor waarin de basis werd gelegd voor de veranderingen gedurende de onderzoeksperiode. Het doel is om inzicht te krijgen in de sociale, culturele en economische ontwikkelingen gedurende deze periode. Deze worden in samenhang bekeken met de ontwikkelingen op het gebied van de justitiële kindbescherming.

Economie

Na de Tweede Wereldoorlog vond een economische groei plaats door industrialisatie en internationale handel (Wellink, 1983). Dit maakte het mogelijk om de verzorgingsstaat te financieren (Schuyt & Taverne, 2000). De verzorgingsstaat hield in dat de overheid actief voorzag in voorzieningen om het welzijn van burgers te bevorderen. Het ging om voorzieningen zoals de ouderenzorg, ziekenverzorging en kindbescherming (Roeland, 1980). De mondiale oliecrisis in 1973 maakte een einde aan deze welvarendheid. Zowel de prijzen als de werkloosheid stegen, waardoor er een groter beroep werd gedaan op de sociale voorzieningen (Pierik, 1983; Schuyt & Taverne, 2000). Hierdoor namen de collectieve kosten toe en ontstonden begrotingstekorten, wat leidde tot bezuinigingen (Roeland, 1980). Ook op de kindbescherming werd vanaf de jaren 80 bezuinigd, wat de toegang tot deze voorziening bemoeilijkte. Het duurde tot het eind van het de jaren 80 voordat de economische omstandigheden verbeterden en er weer geïnvesteerd kon worden in de kindbescherming. Vooral vanaf 1995 nam de capaciteit van de residentiële hulp sterk toe (Dekker et al, 2012).

Ontzuiling

Tot midden jaren 60 was Nederland sterk verzuild. De samenleving was opgedeeld in vier zuilen gebaseerd op levensbeschouwing: katholieken, protestanten, socialisten en

liberalen. Elke zuil had zijn eigen organisaties en verenigingen, zoals tv-zenders, politieke partijen en scholen. Het leven vond plaats binnen de eigen zuil (Middendorp, 1979; Hellemans, 1988; Lijphart, 1990; Dekker et al, 2012). De groeiende kritiek op de kerk en de geloofstwifels zorgden ervoor dat mensen van het geloof afstapten en de invloed van de kerk verminderde. Vooral binnen de confessionele zuil hield niet iedereen zich langer meer trouw vast aan de eigen partijen. Dit leidde tot afname van de dominantie van deze partijen en instellingen. Daarnaast gingen organisaties van verschillende zuilen samenwerken en fuseren, waardoor de ideologieën dichterbij elkaar kwamen (Hellemans, 1988; Bakker, Noordman & Rietveld-van Wingerden, 2010). Hoewel de ontzuiling van de kindbescherming pas in de jaren 80 plaatsvond, nam de invloed van de katholieke en protestantse instellingen vanaf de jaren 60 al sterk af (Dekker et al, 2012). De beginselenwet van 1965 droeg hieraan bij, omdat deze bepaalde dat niet de levensbeschouwing maar het soort behandeling centraal moest staan bij de organisatie van residentiële zorg (Dekker et al, 2012). De kindbescherming was niet langer meer het terrein van particulieren, ook de overheid ging zich ermee bemoeien (Roeland, 1980; Komen, 1999).

Emancipatie

Tegelijkertijd met de ontzuiling veranderende het denken in de maatschappij. Er was groeiende aandacht voor emancipatie en individualisering waarbij waarden als vrijheid en gelijkheid niet konden ontbreken (Bakker, Noordman & Rietveld-van Wingerden, 2010). Het nieuwe denken in de samenleving botste met het strenge en traditionele karakter van de kindbescherming. De kindbescherming werd gekenmerkt door dwang, autoriteit en bureaucratie wat haaks stond op de moderne waarden van gelijkwaardigheid en democratie (Bakker, Noordman & Rietveld-van Wingerden, 2010). Er was veel kritiek: er werd niet geluisterd naar het gezin en er was te weinig aandacht voor de individuele omstandigheden van het kind. Deze onvrede over de kindbescherming leidde tot een crisis in de jaren 70. Het begon met de oprichting van de actiegroep Het Roze Pamflet in 1969 en de publicatie van *Zwartboek kindbescherming*. Medewerkers verenigden zich en wezen op de wantoestanden binnen kindbescherming. Ze pleitten voor meer inspraak, zowel van de medewerkers als de gezinnen, en meer respect voor het individu (Bakker, Noordman & Rietveld-van Wingerden, 2010). Kort daarna werd in 1971 de Belangenvereniging Minderjarigen opgericht die opkwam voor de rechten van kinderen in tehuizen. Ook zij streefde naar meer zeggenschap en inspraak van kinderen en zette zich in voor aandacht voor de eigenheid van de kinderen (Roeland, 1980). Deze ideeën sloten aan bij het Amerikaanse 'social casework' dat naar Nederland was

overgewaaid. Hierbij stonden de cliënt en diens behoeften centraal en werd hij actief betrokken bij het proces (Komen, 1999)

Politiek

De kritiek vanuit de emancipatiebewegingen op de kindbescherming werkte door in de politiek. Er was een verminderd vertrouwen in de werking van de kindbescherming (Dekker, 2016). Verschillende commissies van de overheid kwamen met oplossingen voor de problemen in de kindbescherming. Snelle en deskundige hulp was noodzakelijk, waarbij het belangrijk was dat er zo vroeg mogelijk werd ingegrepen. De organisatie van de hulp moest duidelijk en overzichtelijk en er moest beter worden samengewerkt met andere instellingen binnen de jeugdzorg (Roeland, 1980). Ook de wachttijden bij de residentiële hulp vormden een zorgenpost die dringend opgelost moest worden (Dekker et al, 2012). Dit leidde uiteindelijk tot de wet op de jeugdhulpverlening in 1989. Deze wet zorgde voor decentralisatie van de bevoegdheden. De provincies werden verantwoordelijk voor de hulpverlening en het aanbieden van voldoende hulp. De wet streefde naar meer samenhang tussen verschillende vormen van hulpverlening. Vanaf 1994 werd er daarom actief ingezet op schaalvergroting en multifunctionele organisaties (Dekker et al., 2012). Daarnaast was het doel van de wet om de best passende en minst ingrijpende vorm van hulp aan te bieden, waarbij de nadruk lag op het aansluiten bij de behoeften van het kind en diens ouders (Doek & Vlaardingbroek, 2001). Dit past ook bij hernieuwde waardering voor de band tussen ouder en kind en de gedachte dat inmenging van buitenaf zoveel mogelijk moest worden beperkt (Dekker, 2012). Een andere wet die voor grote veranderingen zorgde binnen de justitiële kindbescherming was de wet van 26 april 1995.⁵ Na jarenlange discussies over de dubbelrol van de kinderrechter zorgde deze wet ervoor dat de rechter zijn uitvoerende rol kwijtraakte. Hij hield zich alleen nog bezig met beslissingen nemen, maar hield geen toezicht meer op de uitvoering van de maatregelen (Thomassen, 1998; Koens 1998; Doek & Vlaardingbroek, 2001; Dekker, 2016)

Praktijk

In de praktijk leidde de nieuwe wetgeving en kritiek van de emancipatiebewegingen ertoe dat de kinderrechter terughoudender werd. Het aantal ondertoezichtstellingen, ontzettingen en ontheffingen van de ouderlijke macht namen sterk af tussen 1960 en 1980. Ook koos de rechter voor minder ingrijpende maatregelen, onder andere dagbehandelingen in

---

⁵ Wet van 26 april 1995 tot herziening van de maatregel van ondertoezichtstelling van minderjarigen, Stb. 1995/256

plaats van tehuisplaatsingen (Bakker, Noordman & Rietveld-van Wingerden, 2010). Vanaf de jaren 60 ontstonden nieuwe vormen van jeugdhulp buiten de justitiële kinderbescherming. Deze alternatieve hulpverlening was laagdrempelig, stelde de cliënt centraal en was betrokken bij de situatie (Roeland, 1980). Mede door deze alternatieven nam het aantal kinderen in de justitiële kinderbescherming af tussen 1960 en 1980 (Doek & Vlaardingebroek, 2001). Op het laagste punt was het aantal kinderen gehalveerd vergeleken met de jaren ervoor. Vanaf het midden van de jaren 80 vond er weer een stijging plaats van het aantal ondertoezichtstellingen. Tegelijkertijd bleef het aantal ontzettingen en ontheffingen laag en was de capaciteit in tehuizen afgenomen. Dit hield verband met de voorkeur voor pleegzorg ten opzichte van tehuizen en de populariteit van kleinschaligere voorzieningen (Komen, 1999; Dekker et al, 2012).

Professionalisering

Een grote ontwikkeling die plaatsvond was de professionalisering van de justitiële kinderbescherming. Hoewel er vanaf het begin van de 20e eeuw al aandacht voor was, zette het proces na de Tweede Wereldoorlog echt door. Waar in 1950 nog maar 30 procent van het personeel was opgeleid, was dit in 1980 al 80 procent en nam het in 2000 toe tot 90 procent (Bakker, Noordman & Rietveld-van Wingerden, 2010; Dekker, 2016). Tegelijk met de stijging van het aantal opgeleiden daalde het aantal vrijwilligers binnen de kinderbescherming (Komen, 1999)

De kwaliteit van de opleiding nam vanaf de jaren 70 sterk toe (Bakker, Noordman & Rietveld-van Wingerden, 2010). Er werden hogere eisen gesteld aan de kwaliteit van leidinggevenden, gezinsvoogden en maatschappelijke werkers. De opleidingsmogelijkheden waren lange tijd beperkt tot de cursussen Kinderbescherming A en B. Hier kwam verandering in door het ontstaan van middelbare en hogere beroepsopleidingen voor inrichtingswerk, die konden worden gevolgd op sociale academies. Er waren opleiding op alle niveaus, zodat voor elke functie geschoold personeel kon worden gevonden (Roeland, 1980; Kruithof, 2005; Dekker et al, 2012). De inhoud en methodiek van de opleidingen werden beïnvloed door inzichten vanuit de wetenschap (Komen, 1999). Nieuwe professionals zoals psychiaters en psychologen verschoven de aandacht naar gedragswetenschappelijke behandelingen, waarbij onderzoek en theorie de basis vormden (Bakker, 2016). Het ging niet langer om het bijbrengen van goede manieren, maar om het helpen van kinderen op emotioneel en cognitief vlak (Bakker, Noordman & Rietveld-van Wingerden, 2010; Bakker, 2016). Daarnaast moest

er bij het bieden van hulp naar het totaalplaatje worden gekeken. Hulp moest gericht zijn op het hele gezin en niet slechts het kind (Roeland, 1980).

De professionalisering begon bij de voogdijraden en tehuizen, gevolgd door pleeggezinnen vanaf de jaren 80 (Dekker, 2016). Voor instellingen was het aantrekken van professionals nodig voor hun voortbestaan als erkende instelling (Dekker et al, 2012). Tegelijk met de verdere professionalisering nam het vertrouwen in de kindbescherming weer toe (Dekker, 2016) Deze ontwikkeling was verbonden met de nieuwe inzichten vanuit de sociologie, psychologie en pedagogiek. De heersende overtuiging was dat de kindbescherming getraind personeel nodig had. Het handelen van het personeel moest een wetenschappelijke basis hebben. Het was belangrijk dat het opvoeden op de juiste manier ging en alleen professionals beschikten over de kennis en vaardigheden om dit te doen (Dekker, 2016). Gelijktijdig met de groeiende macht van de professionals nam de zeggenschap van cliënten toe. De relatie tussen professional en cliënt leek paradoxaal. Enerzijds was er een afhankelijkheid van de kennis van professionals, anderzijds liet men zich niet zomaar van alles opleggen (Roeland, 1983; Komen, 1999).

Resultaten

Onderwerpen in de artikelen

In totaal zijn er 18 artikelen geanalyseerd, waarvan veertien zijn gepubliceerd in de periode 1990-1994 en vier in de periode 1995-2000. Zestien artikelen komen uit het Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht en twee artikelen uit Justitiële verkenningen. De artikelen zijn opgenomen in bijlage 1 en er wordt met nummers naar de artikelen verwezen. Tabel 1 geeft weer welke onderwerpen naar voren kwamen met betrekking tot professionalisering. De eerste vijf onderwerpen kwamen voort uit de literatuur van Freidson (1994). Uit de literatuur kwam het opleidingsvereiste naar voren als wijze om de toegang tot de professie te beperken, maar niet een selectie op basis van persoonlijkheid. Deze kwam wel naar voren in de artikelen, dus is het onderwerp selectie toegevoegd. In de volgende paragraaf zullen de onderwerpen worden besproken, waarbij eerst wordt gekeken naar de periode 1990-1994, gevolgd door de periode 1995-2000. Er is voor deze verdeling gekozen zodat er een onderscheid kan worden gemaakt tussen de periode voor en de periode vanaf de wetswijziging in 1995.

Tabel 1

Overzicht van het aantal keer dat een bepaald onderwerp besproken is in de artikelen

	Aantal keren besproken in artikelen	
	1990-1994	1995-2000
Onderwerpen		
Opleiding	2	0
Deskundigheid	6	2
Identiteit	3	3
Bevoegdheden	10	2
Interne controle	3	0
Selectie	1	0

Periode 1990-1994

Opleiding. De kinderrechter was opgeleid als jurist, maar er ontbrak een specialistische opleiding tot kinderrechter (artikel 2, 9). Het is opvallend dat er geen opleiding was voor een beroep waarbij de professionalisering al vroeg begon en in een tijd waarin de meesten werkzaam binnen de justitiële kindbescherming opgeleid waren (Kruithof, 2005; Dekker et al, 2012; Dekker, 2016). Volgens familie- en jeugdrecht jurist J.E. Doek zou het goed zijn voor de kwaliteit van kinderrechters als ze al vóór ze aan het werk zouden gaan, specifieke kennis en deskundigheid op het terrein van de hulpverlening zouden bezitten (artikel 9).

De kinderrechter zou zich volgens kinderrechter P.A.J.Th. Van Teeffelen niet moeten bemoeien met de uitvoering van de maatregelen, omdat hij daar niet voor opgeleid was. Daardoor had hij er onvoldoende kennis van (artikel 2). Dit heeft betrekking op de deskundigheid van de kinderrechter, wat te maken had met de vaardigheden en kennis die de kinderrechter bezit.

Deskundigheid. In twee artikelen kwam naar voren dat de kinderrechter een brede kennisbasis moest hebben. Naast juridische kennis moest hij ook kennis hebben van jeugdbescherming, opvoeding en verzorging (artikel 5, 11). Dit sloot aan bij de heersende opvatting dat bepaalde kennis en vaardigheden nodig waren om een functie succesvol te vervullen (Dekker, 2016). De meningen verschilden over de manier waarop deze kennis moest worden verworven. P.A.J.Th. Van Teeffelen schreef: *“Er wordt veel gevraagd van de*

deskundigheid van de kinderrechter op het terrein van de hulpverlening (...) deskundigheid die vooral door jarenlange ervaring wordt opgedaan.” (artikel 5). Hij zag de praktijk als de beste plek om kennis op te doen. Anderen, zoals Prof. Mr. J.E. Doek, wezen op het gevaar hiervan. *“Het idee dat je die specifieke deskundigheid wel in de praktijk verwerft gaat uit van de gedachte dat de justitabelen de prijs van die trials and errors wel kunnen betalen.”* (artikel 9). Hij bekritiseerde de risico's die werden genomen bij een kwetsbare groep die juist extra beschermd moest worden. Hij was daarom voorstander van opleidingen voor kinderrechters om kennis te vergaren, wat verband houdt met het hiervoor besproken onderwerp opleiding (artikel 9).

Naast inhoudelijke kennis diende de kinderrechter ook over communicatievaardigheden te beschikken. Volgens universitair docent familie- en jeugdrecht Mr. A.P. Van der Linden moest de kinderrechter goed kunnen luisteren naar de betrokkenen, in het bijzonder naar het kind (artikel 5). Hij moest inzicht hebben in de authenticiteit van diens verhaal en aansluiten bij zijn behoeften (artikel 5, 14). Door verschillende emancipatiebewegingen was de voorgaande jaren de aandacht gevestigd op het belang van een individuele aanpak en inspraak van het kind (Roeland, 1980; Bakker, Noordman & Rietveld-van Wingerden, 2010)

Identiteit. Met betrekking tot identiteit kwamen twee waarden naar voren die de kinderrechter zou moeten hebben: onpartijdigheid en onafhankelijkheid. Door de betrokkenheid bij verschillende stadia, zoals de voorprocedure en uitvoering van maatregelen, kwam de onpartijdigheid van kinderrechters in gevaar (artikel 1, 10). Ook de nauwe band met de gezinsvoogd bracht de onpartijdigheid in twijfel. Dit werd besproken door Oud-kinderrechter en raadsheer E.P. von Brucken Fock: *“De rechtsbetrekking tussen gezinsvoogd en kinderrechter is van dien aard dat deze structureel aanleiding geeft om gereede twijfel te koesteren aan de onpartijdigheid van laatstgenoemde.”* (artikel 1). In artikel 2 werd genoemd dat kinderrechter zijn onafhankelijkheid verloor doordat hij besliste over de ondertoezichtstelling en de leiding had over de uitvoering ervan.

Bevoegdheden. Het meest besproken onderwerp in de artikelen waren de specifieke bevoegdheden van de kinderrechter, waarmee wordt bedoeld op de bevoegdheden die verbonden zijn aan het ambt van de kinderrechter. Dit lijkt ook logisch, omdat er sinds de invoering van de kinderrechter al discussies waren over zijn dubbelrol en bijbehorende bevoegdheden. Zoals in tabel 1 zichtbaar is wordt er in tien artikelen over gesproken.

In de eerste plaats werd er ingegaan op de bevoegdheden die de kinderrechter had. De kinderrechter bezat onder andere bevoegdheden met betrekking tot de oplegging en uitvoering van kinderbeschermingsmaatregelen en de beslechting van geschillen over de uitoefening van de ouderlijke macht (artikel 7). Hij was exclusief bevoegd om een ondertoezichtstelling op te leggen en een uithuisplaatsing te machtigen (artikel 1, 15). Daarnaast kon hij de gezinsvoogd te allen tijde vervangen (artikel 2). De kinderbeschermingsmaatregelen hadden ingrijpende gevolgen en daarom was het volgens A.P. Van der Linden wenselijk dat de bevoegdheden in handen van de kinderrechter bleven (artikel 8).

Hoewel de kinderrechter verstreckende bevoegdheden had, bleek uit verschillende artikelen dat hij niet altijd de middelen had om deze succesvol in te zetten. Zo was de kinderrechter bevoegd om kinderen uit huis te plaatsen, maar liep hij tegen het probleem aan dat er geen plek in tehuizen was (artikel 3, 12). Mr. P.A.J.Th. Van Teeffelen schreef hierover: *“het is onaanvaardbaar dat de kinderrechter wel die verantwoordelijkheid draagt, maar niet de beschikking heeft over zodanig geschikte plaatsingsmogelijkheden dat hij deze verantwoordelijkheid ook waar kan maken.”* (artikel 3). Het plaatsingsgebrek kon verklaard worden vanuit de bezuinigingen in die periode, waardoor de capaciteit binnen de kinderbescherming afnam (Dekker et al, 2012). In artikel 6 en 7 werd geschreven over het belang van handelingsvrijheid van de kinderrechter. Universitair docent burgerlijk procesrecht H.L.G. Dijksterhuis-Wieten stelde dat de ambtshalve bevoegdheden van de kinderrechter zouden moeten worden uitgebreid, zodat deze meer vrijheid heeft om gepast te kunnen reageren in unieke situaties (artikel 7)

Tegelijkertijd was de beperking van de bevoegdheden van de kinderrechter een groot onderwerp. Verschillende auteurs vonden dat de rol van de kinderrechter moest worden beperkt tot rechtspreken (artikel 1, 4, 12). Hij moest zich afzijdig houden bij de uitvoering van hulpverlening (artikel 4). Deze beperking leidde tot een afname van bevoegdheden, zowel op het gebied van de uitvoering van maatregelen als controle van de voogdijinstellingen (artikel 12). De tegenstanders van deze beperking stelden dat het terugbrengen van de bevoegdheden van de kinderrechter de hulpverlening zou belemmeren (artikel 13). Eén van de schrijvers die twijfelde over de beperking was Mr. A.P. Van der Linden: *“Uit rechtstheoretisch oogpunt gezien is het wellicht juister om rechtsprekende en uitvoerende taken te scheiden. Of dit in het belang van de jeugdige is waag ik echter te betwijfelen.”* (artikel 8). Deze onenigheid over de bevoegdheden van de kinderrechter speelde al vanaf de invoering van de kinderrechter (Thomassen, 1998; Koens 1998; Dekker, 2016).

Interne controle. De noodzaak van een controlemogelijkheid vanwege de ingrijpende aard van de bevoegdheden van kinderrechter werd genoemd door Mr. P.A.J.Th. Van Teeffelen. Hij ging echter niet in op de wijze waarop dit zou moeten gebeuren (artikel 3).

Selectie. Prof. Mr. J.E. Doek stelde dat het passend zou zijn om te kijken naar de persoon van de rechter om te bepalen of hij geschikt was om kinderrechter te worden. Er ontbrak een selectiemoment, waardoor alle rechters in beginsel kinderrechter konden worden (artikel 9).

Periode 1995-2000

In tabel 1 is te zien dat de onderwerpen opleiding, interne controle en selectie niet werden besproken in de geanalyseerde artikelen uit deze tijdsperiode. Er waren wel artikelen waarin de onderwerpen deskundigheid, identiteit en bevoegdheden naar voren kwamen. Er kwamen maar vier artikelen uit deze periode.

Deskundigheid. De aandacht voor deskundigheid was ook in deze periode sterk aanwezig. Het was van belang dat de rechter zelf de deskundige was en niet de hulp van anderen nodig had. Daarvoor had hij brede kennis nodig, die deels voortkwam uit ervaring. *“Behalve over zijn juridische gereedschap dient hij daarom tevens te beschikken over voldoende kennis van de gedragswetenschappen en van de voorzieningen op het terrein van de jeugdhulpverlening.”*, schreef Mr. A.P. Van der Linden (artikel 15). In artikel 16 werd genoemd dat de rechter voor de uitvoering van maatregelen veel ervaring nodig had, maar dat het niet meer van belang was nu dat zijn taak niet meer was. Ook de vaardigheid om aan te sluiten bij zowel het gezin als de gezinsvoogd was minder belangrijk geworden door het verdwijnen van zijn rol als informele bemiddelaar.

Identiteit. Net als in de voorgaande periode werd onafhankelijkheid als belangrijke waarde genoemd. Volgens de auteur van artikel 15 moest de kinderrechter zelfstandig beslissingen nemen. Dit was nauw verbonden met deskundigheid, omdat de rechter veel kennis moest hebben om niet afhankelijk te zijn van de kennis van anderen. Onafhankelijkheid werd ook genoemd in artikel 18, maar dan in het kader van de scheiding van de toetsende en uitvoerende rol. De auteurs benadrukten dat de rol van de rechter duidelijk afgebakend moest zijn en dat de scheiding van de rollen de onafhankelijkheid bevorderde. In artikel 16 beschreef Mr. P.A.J.Th. Van Teeffelen de verandering van het karakter van de kinderrechter. De kinderrechter ging van informeel naar formeel en van actief naar lijdend. Ook de standvastigheid van de kinderrechter werd genoemd; nu hij niet langer

bemiddelaar tussen verschillen partijen was, was standvastigheid een minder belangrijke eigenschap.

Bevoegdheden. Er is aandacht voor de bevoegdheden die de kinderrechter kwijtraakte door de wetwijziging in 1995, zoals de uitvoering van maatregelen. Zoals Mr. A.P. Van der Linden vlak voor de inwerkingtreding van de wet schreef: *“De kinderrechter verliest binnenkort zijn uitvoerende taken en voor het eerst in de gezinsvoogdij-geschiedenis wordt hij ‘beperkt’ tot een rechtsprekend orgaan.”* (artikel 15).

Tegelijkertijd was er ook aandacht voor de bevoegdheden die de kinderrechter behield als de rechtsprekende macht, onder andere door kinderrechter Monique M.A. van den Boogaard. De kinderrechter kon ingrijpen bij conflicten tussen gezinnen en gezinsvoogdijinstellingen en was exclusief bevoegd om te oordelen over beschikkingen van de gezinsvoogdijinstellingen (artikel 17). In artikel 18 schreven de auteurs dat de rechter voldoende bevoegdheden moest hebben om tot snelle besluitvorming te komen om zijn taak goed uit te kunnen voeren.

Toon van de artikelen

Figuur 1 laat zien wat de toon van het artikel was met betrekking tot de kinderrechter. De opties waren positief, negatief en neutraal. In de periode 1990-1994 werd er in de meeste artikelen positief gesproken over de kinderrechter. Er waren evenveel neutrale als negatieve artikelen. In de periode 1995-2000 had geen enkel tijdschrift een negatieve toon. De meerderheid was neutraal geschreven en er was één positief artikel.

Figuur 1

Overzicht van de toon van de artikelen per categorie

Periode 1990-1994

De meningen over de kinderrechter waren sterk verdeeld, hoewel de meerderheid positief was. In de meeste artikelen met een positieve toon werd het belang van de kinderrechter benadrukt. Hij moest voldoende bevoegdheden hebben om te kunnen ingrijpen als de ontwikkeling van een kind bedreigd werd. Daarnaast werd er gewezen op de nadelige gevolgen van het beperken van zijn bevoegdheden (artikel 5, 6, 11 en 13). In artikel 7 werd zelfs gepleit voor meer macht voor de kinderrechter. Mr. A.P. Van der Linden wees op unieke taak die de kinderrechter had als specialist en de noodzaak van zijn bestaan (artikel 14).

In een aantal artikelen werd een genuanceerd beeld geschetst door zowel de positieve als negatieve kanten van de positie en rollen van de kinderrechter te noemen (artikel 3, 8, 10). De specialistische kennis van de kinderrechter werd bijvoorbeeld erkend, terwijl er tegelijkertijd kritiek was op zijn dubbelrol (artikel 10). In artikel 12 werden mogelijke gevolgen van de wetswijziging genoemd, zonder dat er verder een oordeel werd gegeven over deze gevolgen.

Er was met name kritiek op de dubbelfunctie van de kinderrechter (artikel 1, 2, 3). De auteurs vonden dat het effect had op de onpartijdigheid en onafhankelijkheid van de rechter. Daarnaast was er kritiek op de informele en inconsistente werkwijze die leidde tot rechtsongelijkheid (artikel 2) en het gebrek aan deskundigheid van kinderrechters (artikel 9)

Periode 1995-2000

Er werd met name informatie gegeven over de bevoegdheden van de kinderrechter, maar geen oordeel over de wenselijkheid ervan. De artikelen gingen vooral over de verandering van de rol van de kinderrechter bij de justitiële maatregelen door de wetswijziging (artikel 15, 16, 17).

Het enige positieve artikel ging in op het belang van de rol van de kinderrechter bij de ondertoezichtstelling. De auteurs noemden dat de kinderrechter in staat moest worden gesteld om doelmatige beslissingen en snelle besluiten te nemen (artikel 18).

Conclusie

De hoofdvraag van dit onderzoek luidde: *Op welke manier werd er door juridisch deskundigen gesproken over de professionalisering van de kinderrechter in de periode 1990-2000 en in hoeverre veranderde dit na de wetswijziging in 1995?* Hiervoor zijn tijdschriftenartikelen over de professionalisering van de kinderrechter bestudeerd in de

periode 1990-2000, waarbij een onderscheid is gemaakt tussen de periode 1990-1994 en 1995-2000. Aan de hand van de deelvragen wordt getracht een antwoord te geven op de onderzoeksvraag.

Allereerst is gekeken naar de onderwerpen die naar voren kwamen in de periode 1990-1994. Uit de resultaten blijkt dat er werd geschreven over de onderwerpen opleiding, deskundigheid, identiteit, bevoegdheden, interne controle en selectie. Van deze onderwerpen werden alleen deskundigheid, identiteit en bevoegdheden ook besproken in de periode 1995-2000. Er was dus met name aandacht voor wat de kinderrechter wel of niet mocht doen en wat hij moest kunnen en weten. Verder ging het bij identiteit om de waarden die bij de kinderrechter hoorden, zoals onafhankelijkheid en onpartijdigheid.

Daarnaast is gekeken naar de toon van de discussie rondom de kinderrechter. In de periode 1990-1994 zijn de meningen sterk verdeeld, vooral met betrekking tot de dubbelfunctie van de kinderrechter. Voorstanders wijzen op de unieke taak van de kinderrechter en het belang van voldoende bevoegdheden voor hem, terwijl tegenstanders juist de bevoegdheden en de rol van de kinderrechter willen beperken. In de daaropvolgende periode wordt er vooral informatie verstrekt over de professionalisering van de kinderrechter, zonder dat er een oordeel wordt gegeven.

In conclusie werd er over verschillende aspecten van professionalisering geschreven, waarbij deskundigheid, identiteit en bevoegdheden gedurende de gehele onderzoeksperiode werden genoemd. Voor 1995 ging het bij deskundigheid vooral over de noodzaak van een brede kennisbasis, terwijl erna ook werd stilgestaan bij vaardigheden die niet langer van belang waren door de wetswijziging. Bij identiteit werd in beide periodes stilgestaan bij de waarden die belangrijk waren als rechter, maar is er later meer aandacht voor zijn karakter. Het meest besproken onderwerp was bevoegdheden. Waar het eerst vooral gaat om de wenselijkheid van de verstrekkende bevoegdheden van de kinderrechter, is er later meer aandacht voor de bevoegdheden die hij kwijtraakte. Voor de wetswijzigingen waren er duidelijke voor- en tegenstanders van de ingrijpende rol van de kinderrechter, terwijl er na de wetswijziging nog weinig sprake was van een discussie. Dat terwijl hij, ondanks de verkleining van zijn rol, nog steeds een belangrijke functie binnen de justitiële kindbescherming had.

Discussie

Dit onderzoek is een aanvulling op de bestaande literatuur en eerdere onderzoeken naar de professionalisering van de kinderrechter, in het bijzonder het onderzoek van Dekker

(2016). Het bevestigt de grote verschillen in mening rondom de bevoegdheden van de kinderrechter. Maar in tegenstelling tot het onderzoek van Dekker (2016) komt in dit onderzoek niet naar voren dat deze discussie zich ook na de wetswijziging voortzette. Daarnaast laat het zien dat deskundigheid een belangrijk onderwerp was gedurende de hele onderzoeksperiode, wat aansluit bij de bevinding van Dekker (2016) dat er vanaf de invoering van de kinderrechter hoge eisen werden gesteld aan de kennis en vaardigheden van de kinderrechter. Ook de aandacht voor de persoon van de kinderrechter bij een selectiemoment werd al genoemd door Dekker (2016). Hij sprak over het vereiste van een warme en sympathieke persoonlijkheid voor de kinderrechter.

Dit onderzoek laat zien dat in een tijd waarin veel beroepen professionaliseerden de kinderrechter juist de-professionaliseerde. Hij veranderde door de wetswijziging in 1995 in een lijdelijke rechter, waardoor zijn rol en bevoegdheden binnen de jeugdzorg verkleinde. Zoals in de inleiding al werd aangehaald is er veel kritiek op de jeugdzorg en de misstanden die plaatsvinden binnen de jeugdzorg (Commissie Samson, 2012; Commissie Onderzoek naar Geweld in de Jeugdzorg, 2019; Ligetvoet & De Groot, 2022; Hielkema, 2023). Ook de kinderrechter heeft hier oog voor, maar bezit onvoldoende bevoegdheden en middelen om in te grijpen (Bruning & Pieters, 2021). Al in 2006 gaven kinderrechters aan dat ze meer invloed moeten hebben bij jeugdbeschermingsmaatregelen (Verberk & Fuhler, 2006). Er lijkt behoefte te zijn aan een actievere kinderrechter die zich meer kan bemoeien met de uitvoering, zoals voor de wetswijziging van 1995. Tegelijkertijd is er ook geen behoefte aan een volledige terugkeer naar dat systeem (Verberk & Fuhler, 2006; Bruning & Pieters, 2021).

Vanwege de beperkte tijd zijn slechts uit twee tijdschriften artikelen geselecteerd, waarbij de meeste artikelen uit één tijdschrift afkomstig waren (Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht). Meerdere artikelen waren door dezelfde auteurs geschreven, waardoor het aantal personen wiens mening onderzocht is nog kleiner is. Een logische vervolgstap is het bestuderen van meer artikelen. Achttien artikelen uit twee tijdschriften kunnen geen volledig beeld schetsen van een periode van 11 jaar. Vooral uit de periode 1995-2000 zijn weinig artikelen bestudeerd, wat het lastig maakt om verschillen toe te schrijven aan de wetswijziging. Het bestuderen van meer artikelen vergroot de mogelijkheid om generaliseerbare uitspraken te doen op basis van de resultaten.

De kwaliteit van de resultaten zou ook kunnen worden verbeterd door de artikelen te laten analyseren door andere onderzoekers. De artikelen zijn geanalyseerd door één onderzoeker. Als de artikelen door meerdere onderzoekers waren geanalyseerd kon de

interbeoordelaarsbetrouwbaarheid berekend worden (Krippendorff, 2003; McDonald et al., 2019). Deze geeft aan in hoeverre de analyses van dezelfde data door verschillende onderzoekers overeenkomen. Een hoge interbeoordelaarsbetrouwbaarheid verkleint de kans op misinterpretatie van data en maakt de resultaten betrouwbaarder (Macphail et al., 2016; Cole, 2023).

Daarnaast is er alleen onderzoek gedaan naar de mening van juridische deskundigen, wat een beperkt perspectief geeft. Je krijgt geen inzicht in de denkbeelden van andere groepen die betrokken waren bij de justitiële kindbescherming, zoals de gezinsvoogden en groepsleiders. Het is aannemelijk dat zij over de kinderrechter hebben geschreven, omdat ze regelmatig met hem in aanraking kwamen. Voor vervolgonderzoek kan het daarom interessant zijn om te kijken naar hoe deze groepen over de kinderrechter schreven. Hiervoor kunnen andere tijdschriften worden bestudeerd, zoals het tijdschrift voor jeugdhulpverlening en jeugdwerk.

Ten slotte kan het onderzoek worden uitgebreid door te kijken naar de periode voor 1990. Er was al vroeg in de jaren 90 aandacht voor de wetswijziging van 1995. De artikelen waren daardoor vooral gericht op die wetswijziging en gevolgen, maar gingen minder over de positie van de kinderrechter destijds. Om een duidelijker beeld te krijgen van de impact van de wetswijziging op de discussie is het nodig om naar artikelen voor de jaren 90 te kijken, toen het voorstel niet of nauwelijks aan de orde was. Dit kan inzicht geven in het gesprek los van (het vooruitzicht op) de wetswijziging.

Literatuurlijst

- Bac, J. R. (1998) De kinderstrafrechter 75 jaar: vitaal of terminaal?. In: Bac, J. R. (Red.), *De kinderrechter 75 jaar: reden tot vreugde!?* (pp. 5-20). Kluwer.
- Bakker, N., Bakker, P. C. M., Noordman, J. M. A., & Wingerden, M. R. (2010). *Vijf eeuwen opvoeden in Nederland: idee en praktijk 1500-2000*. Koninklijke van Gorcum.
- Bakker, N. (2016). *Kwetsbare kinderen: de groei van professionele zorg voor de jeugd*. Koninklijke van Gorcum.
- Boeije, H. R. (2002). A Purposeful Approach to the Constant Comparative Method in the Analysis of Qualitative Interviews. *Quality and Quantity*, 36, 391-409.
<https://doi.org/10.1023/A:1020909529486>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Bruning, M. R. (2001). *Rechtvaardiging van kindbescherming: Naar een nieuw maatregelenpakket na honderd jaar kindbescherming*. [Dissertatie, Vrije Universiteit Amsterdam]. Kluwer Juridische Uitgevers.
- Bruning, M.R. (2013). Terugkijken en vooruitzien: de ontwikkelingen in de toepassing van de ondertoezichtstelling. In M.R. Bruning & T. Liefwaard (Reds.), *De ondertoezichtstelling 90 jaar - versleten of vitaal?* (pp. 37-54). Sdu Uitgevers.
- Bruning, M. R., & Pieters, I. J. (2021). De kinderrechter in jeugdbeschermingszaken. In M. Dubelaar, L. Glas, A. Terlouw, & M. ter Voert (Reds.), *Conflictoplossing: het domein van rechters? – een vergelijkende studie naar rechterlijke en alternatieve conflictoplossing in verschillende rechtsgebieden* (pp. 153-175). Wolters Kluwer.
- Castleberry, A. N., & Nolen, A. L. (2018). Thematic analysis of qualitative research data: Is it as easy as it sounds? *Currents in Pharmacy Teaching and Learning*, 10(6), 807–815.
<https://doi.org/10.1016/j.cptl.2018.03.019>
- Cole, R. (2023). Inter-Rater Reliability Methods in Qualitative Case Study Research. *Sociological Methods & Research*. <https://doi.org/10.1177/00491241231156971>
- Commissie-Samson. (2012). *Omringd door zorg, toch niet veilig: Seksueel misbruik van door de overheid uit huis geplaatste kinderen, 1945 tot heden*. Boom Amsterdam.

- Commissie Onderzoek naar Geweld in de Jeugdzorg. (2019). *Onvoldoende beschermd: geweld in de Nederlandse jeugdzorg van 1945 tot heden*. Geraadpleegd op 16 maart 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdhulp/documenten/rapporten/2019/06/12/onvoldoende-beschermd-geweld-in-de-nederlandse-jeugdzorg-van-1945-tot-heden>
- Dekker, J.J.H. (2002). Demystification in the Century of the Child: The Conflict between Romanticism and Disenchantment in (Residential) Youth Care from the 1830s to 2000. In: E.J. Knorth, P.M. van den Bergh & F. Verheij (Reds.), *Professionalization and Participation in Child and Youth Care: Challenging Understandings in Theory and Practice* (pp.27-48). Ashgate Publishing.
- Dekker, J. J., Amsing, M., Van Der Bij-De Puij, I., Dekker, M. C. J., Grietens, H., Harder, A., Koedijk, P., Parlevliet, S., Schreuder, P., Talhout, M., & Timmerman, M. (2012). *Jeugdzorg in Nederland 1945-2010: Resultaten van deelonderzoek 1 van de commissie Samson. Historische schets van de institutionele ontwikkeling van de jeugdsector vanuit het perspectief van het kind en de aan hem/haar verleende zorg*. University of Groningen.
- Dekker, J.J.H. (2016). A belief in magic. Professionalization Post Second World War Forced Child Protection. In P. Smeyers & M. Depaepe (Reds.), *Education research: Discourses of Change and Changes of Discourse* (pp. 189-206). Springer.
- Doek, J.E. & Vlaardingbroek, P. (2001). *Jeugdrecht en jeugdhulpverleningsrecht*. Elsevier.
- Elo, S., Kääriäinen, M., Kanste, O., Pölkki, T., Utriainen, K. & Kyngäs, H. (2014). Qualitative Content Analysis: a focus on trustworthiness. *SAGE Open*, 4(1),1-10.
<https://doi.org/10.1177/2158244014522633>
- Euser, S., Alink, L. R. A., Tharner, A., Van IJzendoorn, M. H., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2014). Out of home placement to promote safety? The prevalence of physical abuse in residential and foster care. *Children and Youth Services Review*, 37, 64–70.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2013.12.002>
- Flick, U. (2018). *An Introduction to Qualitative Research*. SAGE Publications Limited.
- Harder, A., Zeller, M., Lopez, M. L., Köngeter, S., & Knorth, E. J. (2013). Different sizes, similar challenges: Out of home care for youth in Germany and the Netherlands. *Psychosocial Intervention*, 22(3), 203–213. <https://doi.org/10.5093/in2013a24>

- Hellemans, S. (1988). Verzuiling en ontzuiling van de katholieken in België en Nederland. *Sociologische Gids*, 35(1), 43-56. <https://ugp.rug.nl/sogi/article/view/20121>
- Hielkema, D. (2023, 13 maart). 1000 Amsterdamse kinderen volgend jaar zonder hulp van jeugdzorg: 'Zitten met handen in het haar'. *Het Parool*. Geraadpleegd op 30 maart 2023, van <https://www.parool.nl/amsterdam/1000-amsterdamse-kinderen-volgend-jaar-zonder-hulp-van-jeugdzorg-zitten-met-handen-in-het-haar~b0e9d2aa/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- Hoijtink, M., Spierts, M., Van Pelt, M. & Raeymaeckers, P. (2020). Professionalisering van sociaal werk: een analyse. In: M. Van Pelt, R. Roose, M. Hoijtink, M. Spierts & L. Verhalen (Reds.), *Professionalisering van sociaal werk* (pp. 55-73). Uitgeverij Coutinho.
- Hoyle, E. (1982) The professionalization of teachers: A paradox, *British Journal of Educational Studies*, 30(2), 161-171. <https://doi.org/10.1080/00071005.1982.9973622>
- 'Jeugdzorg faalt al sinds vorige eeuw, maar het gesprek verandert niet'. (2023, 5 maart). NOS Nieuws. Geraadpleegd op 30 maart 2023, van <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2466309-jeugdzorg-faalt-al-sinds-vorige-eeuw-maar-het-gesprek-verandert-niet>
- Hsieh, H.F. & Shannon, S.E (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277-1288. <https://doi.org/10.1177/1049732305276687>
- Koens, T. (1998) De civiele kinderrechtter: verleden, heden en toekomst. In: Bac, J. R. (Red.), *De kinderrechtter 75 jaar: reden tot vreugde!?* (pp. 21-45). Kluwer.
- Knorth, E.J., Van den Bergh, P.M. & Verheij, F. (2001). Professionalization and participation in child and youth care: Two sides of one coin? In: E.J. Knorth, P.M. van den Bergh & F. Verheij (Reds.), *Professionalization and Participation in Child and Youth Care: Challenging Understandings in Theory and Practice* (pp.27-48). Ashgate Publishing.
- Komen, M. (1999). *Gevaarlijke kinderen, kinderen in gevaar: de justitiële kindbescherming en de veranderende sociale positie van jongeren, 1960-1995*. SWP.
- Komen, M. (2003). Physical child abuse and social change: Judicial intervention in families in the Netherlands, 1960–1995. *Child abuse & Neglect*, 27(8), 951-965. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(03\)00142-X](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(03)00142-X)

- Lightvoet, F. & De Groot, L. (2022, 18 oktober). *Jeugdbeschermers lopen steeds vaker vast op vechtscheidingen*. NOS nieuws. Geraadpleegd op 30 maart 2023, van <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2448931-jeugdbeschermers-lopen-steeds-vaker-vast-op-vechtscheidingen>
- Lijphart, A. (1990). *Verzuiling, Pacificatie en Kentering in de Nederlandse Politiek*. H.J.W. Becht, Haarlem.
- Lochmiller, C. R. (2021). Conducting Thematic Analysis with Qualitative Data. *The Qualitative Report*, 26(6), 2029-2044. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2021.5008>
- López, M.L., Bouma, H., Knorth, E.J., Grietens, H. (2019). The Dutch Child Protection System: Historical Overview and Recent Transformations. In: L. Merkel-Holguin, J.D. Fluke, R.D. Krugman (Eds.), *National Systems of Child Protection* (pp. 173-192). Child Maltreatment. vol 8. Springer.
- MacPhail, C., Khoza, N., Abler, L., & Ranganathan, M. (2016). Process guidelines for establishing Inter-coder Reliability in qualitative studies. *Qualitative Research*, 16(2), 198–212. <https://doi.org/10.1177/1468794115577012>
- McDonald, N., Schoenebeck, S., & Forte, A. (2019). Reliability and Inter-rater Reliability in Qualitative Research. *Proceedings of the ACM on Human-computer Interaction*, 3(CSCW), 1–23. <https://doi.org/10.1145/3359174>
- Middendorp, C. P. (1980). *Ontzuiling, politisering en restauratie in Nederland: progressiviteit en conservatisme in de jaren 60 en 70*. Boom.
- Pierik, J.B.M. (1983). Financiële aspecten van de ontwikkeling van de sociale zekerheid. In: G.M.J. Veldkamp (Red.), *Ombuigingen in de sociale zekerheid: een paradox voor de economie van de jaren 80* (pp. 83-98). Kluwer, Deventer.
- Roeland, D. (1980). *Kinderbescherming in de maatschappij, 1905-1980*. AMBO, Baarn.
- Shelley, M., & Krippendorff, K. (1984). Content Analysis: An Introduction to its Methodology. *Journal of the American Statistical Association*, 79(385), 240. <https://doi.org/10.2307/2288384>
- Swennen, A. (2012). *Van oppermeesters tot docenten hoger onderwijs: De ontwikkeling van het beroep en de identiteit van lerarenopleiders*. [Dissertatie, Vrije Universiteit Amsterdam].

- Thomassen, W.M.E. (1998) Ontwikkeling in de taak en de plaats van de kinderrechter in het civiele en het strafrecht. In: Bac, J. R. (Red.), *De kinderrechter 75 jaar: reden tot vreugde!?* (pp. 5-20). Kluwer.
- Vaismoradi, M., Turunen, H., & Bondas, T. (2013). Content analysis and thematic analysis: Implications for conducting a qualitative descriptive study. *Nursing & Health Sciences*, 15(3), 398–405. <https://doi.org/10.1111/nhs.12048>
- Vaismoradi, M., & Snelgrove, S. (2019). Theme in Qualitative Content Analysis and Thematic Analysis. *Forum Qualitative Social Research*, 20(3). <https://doi.org/10.17169/fqs-20.3.3376>
- Van de Pol, N. (2023, 22 maart). *Jeugdbeschermers gaan minder gezinnen bijstaan om werkdruk te verlagen*. NU.nl. Geraadpleegd op 30 maart 2023, van <https://www.nu.nl/economie/6256368/jeugdbeschermers-gaan-minder-gezinnen-bijstaan-om-werkdruk-te-verlagen.html?commentId=dad89813-5282-4126-ae6a-b064dab26c27#nujij>
- Van der Linden, A.P. (1998). Geen ondertoezichtstelling zonder kinderrechter. In: Bac, J. R. (Red.), *De kinderrechter 75 jaar: reden tot vreugde!?* (pp. 47-68). Kluwer.
- Van Ewijk, H. (2010). Youth work in the Netherlands: history and future direction. In: F. Coussée, G. Verschelden, T. Van de Walle, M. Medlinska, & H. Williamson (Reds.), *The history of youth work in Europe and its relevance for youth policy today. Volume 2* (pp. 69-82). Council of Europe.
- Van Nijnatten, C. (2005). Ondertoezichtstelling. In: J. Hermanns, C. van Nijnatten, F. Verheij, & M. Reuling (Reds.) *Handboek jeugdzorg deel 2* (pp. 179-192). Bohn Stafleu van Loghum.
- Verberk, S., & Fuhler, K. (2006). *De positionering van de jeugdrechter*. Geraadpleegd op 16 mei 2023, van <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/2006-RM-De-positionering-van-de-jeugdrechter.pdf>
- Weijers, I. (2001). De pedagogische taak van de kinderrechter. In: B. Levering & P. Smeijers (Reds.), *Grondslagen van de wetenschappelijke pedagogiek: modern en postmodern* (pp. 245-260). Boom.

Wellink, A.H.E.M. (1983). Van groei naar crisis. In: G.M.J. Veldkamp (Red.), *Ombuigingen in de sociale zekerheid: een paradox voor de economie van de jaren 80* (pp. 53-72). Kluwer, Deventer.

Parlementaire stukken

Kamerstukken II 1919/20, 409, nr. 3. (MvT)

Kamerstukken II 1990/91, 21 980, nrs. 1-2.

Kamerstukken II 1992/93, 23 003, nr. 3.

Bijlagen

Bijlage 1 De geselecteerde tijdschriftartikelen

1. Von Brucken Fock, Mr. E.P., *Ondertoezichtstelling en EVRM: een tussenstand*, Justitiële verkenningen, 1990, nummer 2
2. Van Teeffelen, Mr. P.A.J.Th., *De balancerende kinderrechter: tussen rechtsbescherming en hulpverlening*, Justitiële verkenningen, 1990, nummer 2
3. Van Teeffelen, Mr. P.A.J.Th., *Onmachtige kinderrechter*, Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht, 1990, nummer 11
4. Vlaardingebroek, P., *Rapport 'rechtzetten'*, Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht, 1991, nummer 3
5. Van Teeffelen, Mr. P.A.J.Th., *De positie van de kinderrechter na de Nota justitiële jeugdbescherming*, Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht, 1991, nummer 5
6. Van der Linden, Mr. A.P. & Hendrickx, J.J.P., *Met of zonder maatregel*, Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht, 1991, nummer 7/8
7. Dijksterhuis-Wieten, Mr. H.L.G., *(Gebrek aan) rechterlijke bevoegdheden in kinderzaken*, Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht, 1991, nummer 10
8. Van der Linden, Mr. A.P., *Om wie het gaat in het beschermingsrecht?*, Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht, 1992, nummer 8
9. Doek, Prof. Mr. J.E., *Boekbespreking: waar haalt de jeugd het recht vandaan?*, Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht, 1992, nummer 9
10. Fokkens, Prof. MR. J.W., *Het nieuwe jeugdstrafprocesrecht*, Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht, 1992, nummer 10
11. Vos, Mr. A.T., *Een wankel evenwicht tussen rechtsbescherming en pedagogische aanpak*, Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht, 1992, nummer 10
12. Van Teeffelen, Mr. P.A.J.Th., *Van kinderrechter naar gezinsvoogd*, Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht, 1993, nummer 2
13. Van Teeffelen, Mr. P.A.J.Th., *De gezinsvoogdij niet langer onder toezicht*, Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht, 1993, nummer 8
14. Van der Linden, Mr. A.P., *Generale taakstelling*, Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht, 1994, nummer 2
15. Van der Linden, Mr. A.P., *De kinderrechter als ots-rechter*, Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht, 1995, nummer 5

16. Van Teeffelen, Mr. P.A.J.Th., *De terugtred van de kinderrechter*, Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht, 1995, nummer 10
17. Van den Boogaard, Monique M.A., *De kinderrechter en de (bestuurs)rechterlijke toets*, Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht, 1996, nummer 11
18. Vos, Mr. A.T., Mees, Mevr. Mr. R.A.J., De Groot, Mr. C. & De Groot, Mr. H.W.J., *De wettelijke regeling van de ondertoezichtstelling*, Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht, 2000, nummer 5

Bijlage 2 Analyse-instrument

Vragen	
Artikel	
Tijdschrift	
Wat is de titel van het artikel?	
Wat is de publicatiedatum van het artikel?	
Wie is de auteur van het artikel?	
Wat is het beroep van de auteur?	
Welke onderwerpen komen naar voren in het artikel?	
Wat wordt er geschreven over de kinderrechter?	
Wat is de toon van het artikel? (Positief, negatief of neutraal)	
Wat wordt er geschreven over professionalisering? <ul style="list-style-type: none"> - Opleiding - Exclusiviteit - Deskundigheid - Identiteit - Interne controle - Bevoegdheden 	

Bijlage 3 Voorbeeldanalyses van de tijdschriftenartikelen

Vragen	
Artikel	2
Tijdschrift	Justitiële verkenningen
Wat is de titel van het artikel?	De balancerende kinderrechter: tussen rechtsbescherming en hulpverlening
Wat is de publicatiedatum van het artikel?	Februari 1990
Wie is de auteur van het artikel?	MR. P.A.J.Th. van Teeffelen
Wat is het beroep van de auteur?	Kinderrechter
Welke onderwerpen komen naar voren in het artikel?	Het karakter van het kinderbeschermingsrecht: kinderbescherming en rechtsbescherming. De unieke rol van de kinderrechter bij de ots. Kritiek op de kinderrechter in het civiele recht en strafrecht.
Wat wordt er geschreven over de kinderrechter?	De kinderrechter neemt de beslissing over de ots en heeft de leiding over de uitvoering ervan. Door de dubbelfunctie verliest de kinderrechter zijn onafhankelijkheid. Vanuit diens achtergrond zou de kinderrechter zich niet moeten bezighouden met de uitvoering. De kinderrechter moet vooral op verzoek beslissingen nemen, wanneer betrokkenen daarom vragen.
Wat is de toon van het artikel? (Positief, negatief of neutraal)	Negatief. Er is kritiek op de dubbelrol van de kinderrechter. Ook op informele en snelle werkwijze. De uitkomst is afhankelijk van rechter, wat leidt tot rechtsongelijkheid. De kinderrechter zou minder ambtshalve moeten optreden.

<p>Wat wordt er geschreven over professionalisering?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opleiding - Exclusiviteit - Deskundigheid - Identiteit - Interne controle - Bevoegdheden 	<p>De kinderrechter is qua opleiding jurist en qua functie rechter.</p> <p>De kinderrechter heeft in de wet wel ambtshalve bevoegdheden gekregen. Hij kan de gezinsvoogd te allen tijde vervangen en de ots te allen tijde opheffen.</p>
--	--

Vragen	
Artikel	9
Tijdschrift	Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht
Wat is de titel van het artikel?	<p>Boekbespreking: waar haalt de jeugd het recht vandaan?</p> <p>Enige beschouwingen n.a.v. de inaugurele oratie van mr. A. Rutten-Roos (6 maart 1992)</p>
Wat is de publicatiedatum van het artikel?	September 1992
Wie is de auteur van het artikel?	Prof. Mr. J.E. Doek
Wat is het beroep van de auteur?	Familie- en jeugdrecht jurist
Welke onderwerpen komen naar voren in het artikel?	<p>Een ruime uitleg van het rechtsgebied jeugdrecht</p> <p>Toegang tot de rechtsprocedure voor de jeugdige en erkenning van dienst positie als zelfstandige procespartij</p> <p>De deskundigheid van de kinderrechter</p>
Wat wordt er geschreven over de kinderrechter?	<p>De rol van de rechter ligt vooral bij de ondertoezichtstelling, op andere gebieden is de macht zeer beperkt.</p> <p>Hoewel de kinderrechter wel als specialisme wordt benaderd, is hier geen apart opleiding voor. Daarnaast is het toegankelijk voor iedere rechter die dat zou willen.</p>

<p>Wat is de toon van het artikel? (Positief, negatief of neutraal)</p>	<p>Negatief, omdat er kritiek wordt geleverd de op het gebrek aan deskundigheid van kinderrechters en selectiemomenten. Er wordt te veel van uitgegaan dat deskundigheid wordt opgedaan in de praktijk.</p>
<p>Wat wordt er geschreven over professionalisering?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opleiding - Exclusiviteit - Deskundigheid - Identiteit - Interne controle - Bevoegdheden - <i>Selectie</i> 	<p>Er is geen opleiding tot kinderrechter. Het zou goed zijn voor de kwaliteit van kinderrechter als ze van tevoren al specifieke kennis opdoen en deskundigheid bezitten op dit terrein. Het is onverstandig dat er bij een kwetsbare doelgroep zo erg wordt uitgegaan van leren door trial and error.</p> <p>Een selectie van geschiktheid zou passend zijn, waarbij ook naar de persoon van de rechter wordt gekeken. Nu kan elke rechter kinderrechter worden.</p>

Vragen	
Artikel	15
Tijdschrift	Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht
Wat is de titel van het artikel?	De kinderrechter als ots-rechter
Wat is de publicatiedatum van het artikel?	Mei 1995
Wie is de auteur van het artikel?	Mr. A.P. Van der Linden
Wat is het beroep van de auteur?	Universitair docent Personen-, Familie- en jeugdrecht en rechter-plaatsvervanger bij de rechtbank
Welke onderwerpen komen naar voren in het artikel?	<p>De oplegging en uitvoering van de ondertoezichtstelling.</p> <p>De rechtsposities van betrokkenen bij de OTS.</p>

	De bevoegdheden van gezinsvoogdijinstellingen en de rechter.
Wat wordt er geschreven over de kinderrechter?	<p>Door de wetswijziging is de kinderrechter niet meer betrokken bij de uitvoering van de OTS. De rol van de kinderrechter op het gebied van justitiële maatregelen wordt erg beperkt. Dit past wel binnen het systeem van de rechterlijke macht.</p> <p>Ouders kunnen in beroep bij de kinderrechter als ze het niet eens zijn met een aanwijzing van de gezinsvoogdijinstelling.</p> <p>Alleen de kinderrechter kan een uithuisplaatsing machtigen.</p> <p>De kinderrechter die een OTS oplegt moet ervaren zijn en naast juridische kennis ook kennis hebben van gedragswetenschappen en de mogelijkheden op het gebied van jeugdhulpverlening.</p>
Wat is de toon van het artikel? (Positief, negatief of neutraal)	Neutraal. Er wordt feiten genoemd maar geen oordeel over de situatie gegeven.
<p>Wat wordt er geschreven over professionalisering?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opleiding - Exclusiviteit - Deskundigheid - Identiteit - Interne controle - Bevoegdheden 	<p>De bevoegdheden van de kinderrechter nemen af, maar hij bezit wel bepaalde exclusieve bevoegdheden zoals het opleggen van een OTS en machtigen tot uithuisplaatsing.</p> <p>De kinderrechter een brede kennisbasis hebben voor het opleggen van een OTS.</p> <p>Deze kennis komt deels voort uit ervaring.</p> <p>De kinderrechter moet zelf de deskundige zijn en niet afhankelijk van anderen zijn.</p>